



LA CAMPANA DE GRACIA

DONARA AL MENOS UNA BATALLADA CADA SENMANA

AQUEST NÚMERO 10 CÉNTIMS PER TOT ESPANYA
NÚMEROS ATRASSATS: DOBLE PREU

ANTONI LÓPEZ, EDITOR
(Antiga casa I. López Bernagosi)

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ: LLIBRERIA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20, BOTIGA
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIÓ: Fora de Barcelona cada trimestre ESPANYA pessetas 1'50—Cuba, Puerto Rico y Extranjer, 2'50



DE DIJOS A DIJOS

En la mort de 'n Pi y Margall

A l'últim va terminar el debat catalanista. Sintesis del mateix: que ls quatre diputats de Barcelona acceptan las bases de Manresa, exposadas pel Sr. Robert ab tots els seus ets y uts.

Que la totalitat dels oradors al contestarli van demostrar que las tals bases mermarian fins á tal punt la soberania del Estat, que 'l seu plantejament equivaldria á formar una nació poch menos que independent dintre d' Espanya.

L'argument de que aquest sistema impera á Alemania es més ilusori que real, puig mentres allí s'ha fet una confederació d'estats soberans camí de l'unitat, aquí s'faría ab miras á la disgregació d'elements ja units, lo qual es, precisament, tot lo contrari.

Del debat n'eixí sols una tendencia favorable á la descentralisació y á la moralisació dels hàbits administratius. Si tal se fes ab la deguda eficacia y bona fé, 'l titulat problema catalanista perdria una gran part de la importancia que se li atribueix, y Catalunya no tindria sino motius de felicitar-se de haver pres en aquest assumpto la més important iniciativa, en bé propi y del resto de la nació.

En Sagasta resumí 'l debat en un discurs a lotzenat, superficial, com destinat tan sols á cubrir l'expedient. Prometé formalment no tancar las Corts, sense presentar un projecte de descentralisació administrativa. Pero ja se sab tractantse d'ell que prometre no fa pobre. Apart de que no havent declarat ni per indicis quina extensió tindria en tot cas la descentralisació á que s'referia, en puritat no ha promés res enterament, acostumats com estém á las sevas eternas espatotxadas.

El gran mal d'Espanya está en que la governi un home habilidós, sense fé en cap idea, y sense vista á altres horisons que las parets del menjador en que ell y 'ls seus venen consumint la sustancia del presupost.

L'Urzáiz té cops amagats. De tal pot calificarse 'l projecte de lley presentat á las Corts, exigint el pago en or dels drets de Aduanas en alguns dels articles compresos en las partidas dels aranzels, entre 'ls quals s'hi contan el carbó, el petróleo, el cacao, el bacallá y 'l blat.

Com siga que al mateix temps que s'exigeix el pago en or dels drets corresponents, se rebaixa un tant per cent proporcional á la quantía dels drets consignats en las tarifas, resulta del projecte una tal confusió, que mentres hi ha qui l'estima beneficiós, hi ha qui 'l combat considerantlo com un verdader desastre.

En pró d'ell alega 'l ministre la necessitat de adquirir or, per atendre al pago del cupó del deute exterior situat al extranger. Fins ara ho feya acudint al Banch d'Espanya, y 'l Banch li feya ser. De aquí l'escandalosa elevació dels cambis. Creu el ministre que 'ls introductors de las especies gravadas, tindrán més manya en procurarse or en millors condicions qu'ell, y que ab tal motiu els cambis baixarán.

Aixís s'ha fet en altres païssos agobiats pel desnivell dels cambis, y s'assegura que tant al Brasil com á Italia, la mida ha produhit resultats inmillorables.

Lo pitjor del projecte del ministre, es que afecti á alguns articles de primera necessitat, que si no ara de moment, més ó menos tart poden sufrir un augment de preu, sobre 'l que tenen avuy, poch menos que insoportable. Tanca además el perill de que



—¡Qué solos nos quedamos los vivos!...

(Frasse de don Gumersindo Azcárate)

ab tot y ensajarse ab un fi precís y determinat, com el de procurarse or pera atendre á una obligació y procurar la baixa dels cambis, quedí á la fi com un nou medi permanent de obtenir ingressos. Un cop oberta la sangría, no han sigut may aficionats els nostres hisendistas á estroncárla, mentres raji.

Al presentar la llei en qüestió, l' ministre li ha aplicat el decret dit del *candado*, en virtut del qual, provisionalment y en tant no queda aprovada, surteix la llei efectes immediats. Davant de aquesta pretensió va revoltarse una part del Congrés, presentant una proposició en contra. La majoria va dividir-se, y á no haver tret en Sagasta el Sant Cristo gros, y á no haverse posat al seu costat la minoria conservadora—seguint la costum que tenen las dos oligarquías de ajudarse en cas de perill—á horas d' ara ja del Urzáiz y dels seus projectes, no se'n cantería gall ni gallina.

Això fins á cert punt sería sensible, puig hi ha una cosa que en certa manera fa simpàtic al Urzáiz, y es l' haver dirigit la proa al Banch d' Espanya, que tanta part de responsabilitat li incumbeix en l' estat deplorabel del país.

El bateig del *robusto infante*, s' ha convertit, com no podia de menos, en una festa de familia. Poch s' interessa ja la nació per aquestes coses.

Per aquest motiu els estudiants de Madrid, varen protestar contra la suspensió de classes que se'ls va imposar el dia del bateig. Després de fer arriar la bandera que onejava en l' edifici universitari, s' escaparen pels carrers de la capital victorejant á la República y cantant la Marsellesa.

Una comitiva simulant un bateig grotesch va fer riure molt y va ser molt celebrada pel poble de Madrid.

PEP BULLANGA

PÍ Y MARGALL

POTSER may fins avuy s' ha donat el cas de la mort de un home polítich, arrancant á la conciencia universal un concert unánim d' alabanzas póstumas, al qual s' hi ha ajuntat fins la veu dels enemichs mes encarnissats de las sevas ideas y doctrinas.

Què vol dir això si no qu' en Pí y Margall, havia sabut elevarse á la categoria de *super-home*?

Sols aixís s' explica que no havent recatat may la seva manera de pensar; sent un sacerdot auster de la veritat pura, segons la concebeix el racioní liure de prejudicis y preocupacions; havent fet de la rectitud y rigides de sas conviccions una especie de culte dignificador de la vida humana y del progrés social; arrostrant inconmovible las corrents de la crítica y de la malicia, aixís com també las escumes de las passions, ab una serenitat augusta de que hi ha ben pochs exemples, haya pogut anarse'n de aquest mon, benent de tots els vius, pera entrar definitivament en las regions de la immortalitat.

Si en Pí y Margall hagués sigut catòlich, á l' Iglesia li faltaria temps pera canonicarlo.

Pero era alguna cosa mes y ben distinta que catòlich; era un pensador, ab la particularitat de que l' seu pensament no reconeixia límits ni en el temps, ni en l' espay.

Apóstol de la humanitat, al progrés y al benestar humà dedicava exclusivament la llum de la seva inteligencia, las palpitations del seu cor generós, els exemples admirables de la seva vida senzill, modesta, completament conformada ab els principis de la seva filosofia racionalista.

Podrán discutirse las sevas doctrinas; mes ningú posará may en dupte la força de convicció, ni la sinceritat ab que las practicava. Ningú podrá deixar de regonéixer qu' era un home inflexible y tot de una pesa. Y en aquest concepte, tothom, pensi com pensi, y senti com senti, haurá de admirarlo, com un ser privilegiat y superior, rodejat ab la triple aureola del talent, de la fermesa de conviccions y de la virtut.

La seva figura ressaltará eternament, com la de un esperit pur y gran, en mitj de la general decadencia de qu' es l' Espanya de avuy dia un tristíssim exemplar.

Per espay de mes de mitj sigle ha pogut atravesar aqueixa figura que ab ser tan humana no semblava de aquest mon, las fangueras de la realitat mes desconsoladora, sense tacar la blancura de la seva túnica.

Quan tothom lluytava, qui al impuls de las passions, qui al estimul de las concupiscencias, ell permaneixia inalterable sembrant ab má pródiga ideas, pensaments, concells, que ben aprofitats, en més de una ocasió crítica haurian pogut salvarnos.

Semblava un faro de llum clara destellant inconmovible desde l' altura de una riba batuda pel temporal desfet. Las onades infladas batian tot sovint la penya dura térbolas, cegas, llansant escumaralls de rabia, y l' faro, sense minvarse el combustible del geni que l' alimentava, brillava séré com una estrella.

Si alguna cosa se li pot retreure com á deficiencia, es sols la seva falta de acometivitat. Pero l' home complet no existeix, ni ha existit may en aquest mon. Qui s' distingeix per la idea, raras vegades logra sobresortir per l' acció. En Pí y Margall era llum y no podia ser á la vegada foch de incendi.

Altres homes en particular ó agrupacions d' homes en general eran en tot cas quins venían obligats á recullir el treball de sa preclara inteligencia, encarnantlo en las institucions, en las lleys, en las costumns, fins á convertirlo en pá de vida. Si no ho feren no será may culpa de qui donava l' grá ab tanta prodigalitat, sino dels homes ó las colectivitats, que no s' recordavan de arregarlo, móldrel y pastarlo.

Pero aixís y tot, com siga que l' idea no mor may, queda encare sancera la cullita, á disposició de la societat, pera quan la societat siga digna de aprofitarla.

LA CAMPANA DE GRACIA rendeix al gran home qu' Espanya y l' mon acaban de perdre, el tribut mes sentit de la seva veneració y del seu condol.

P. K

Pí y Margall

NOTAS BIOGRÁFICAS

Sos primers anys

VA naixer á Barcelona l' 29 de abril de 1824, de una familia modestíssima: tenian sos pares una botiga de calsnaire. Desde nen mostrá una clara inteligencia y una gran disposició per l' estudi, lo que determiná á sos pares á ferli seguir carrera, imposantse ls majors sacrificis.

No tingueren de arreperirse'n. En Pí brillava en las aulas com el primer alumne. A catorze anys, comensava á ajudarse donant conferencias de las asignaturas que portava cursades y escribia sos primers ensaigs literaris. Romántich com tots els joves del seu temps, feya versos y dramas, tots els quals s' han perdut: de dos d' ells sols se sab que s' titula van *D. Fruela y Coriolano*.

L' any 39 entrá en la Universitat literaria, que feya poch s' havia reintegrat desde Cervera á Barcelona, pera seguir la carrera de jurisprudencia. El 41, cedint á las súplicas de son bon amich, don Joseph Oriol Mestre, y per encàrrech de un editor barceloní, escribia l' obra *Espanya pintoresca*, iniciada ab un volúm dedicat á *Cataluña* Contava en Pí 18 anys, y en aquest llibre s' transparenta la seva fogositat romántica, en un estil florit, rodó, redundant, pero notablement correcte y de bona sava castellana.

Colaborava ademés en diverses publicacions, á las quals afavoría ab notables articles sobre arts y lletras.

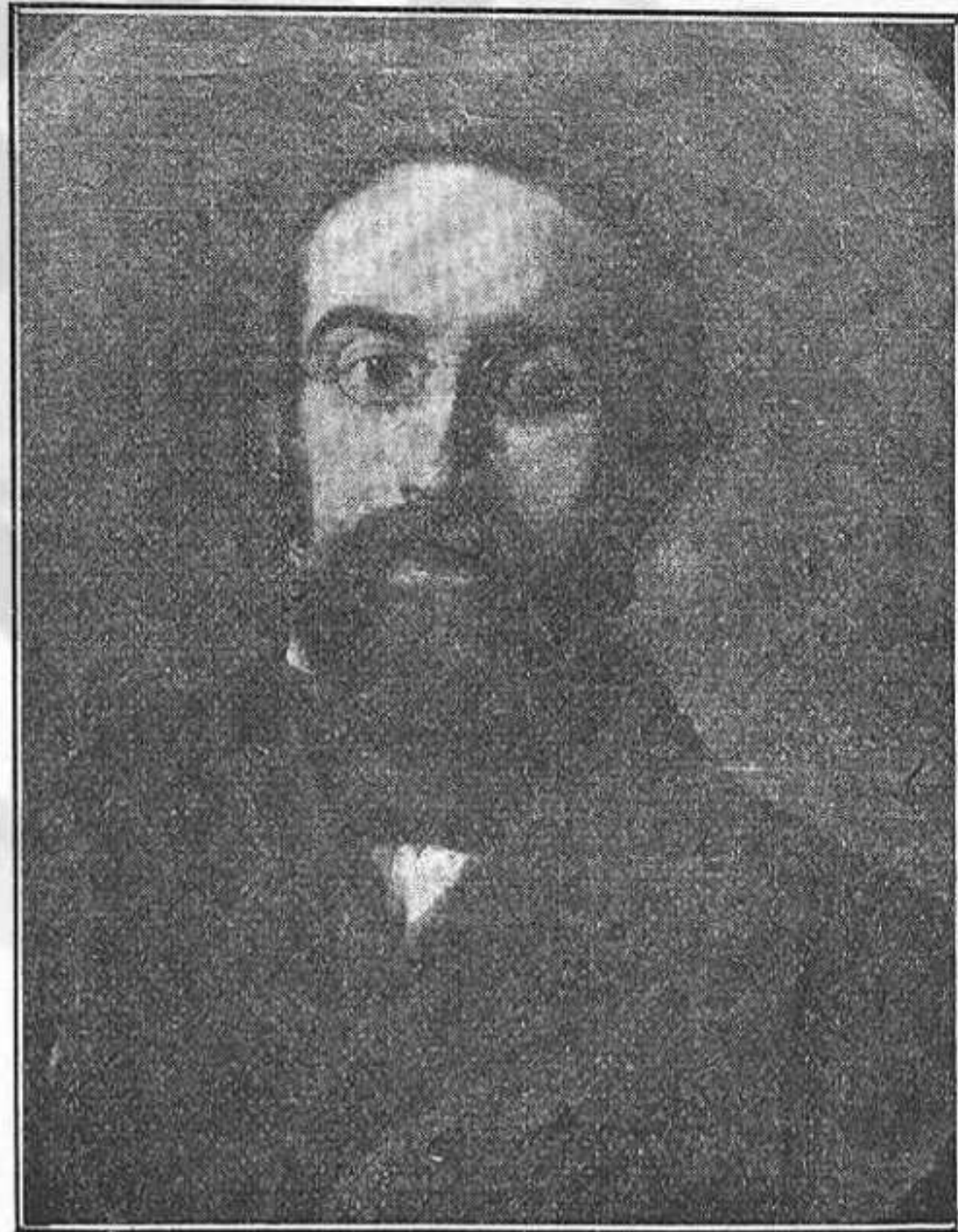
No sentía encare la política: la lectura de *El Libro de los Oradores*, de Timón (Cormenin) li produhí una gran impressió. S' interessá per aquells animats retratos dels grans oradors de la Revolució y de la Restauració francesas, y s' enamorá al mateix temps de las ideas democráticas.

Terminada sa carrera l' any 47, y coneixent que Barcelona tenia ls horizons molt limitats per emprendre las grans voladas que ambicionava, prengué la resolució de anar á Madrid á pëndrehi l' grau de doctor y á establirli hi.

Del 47 al 54

No contava, quan se fixá en Madrid, ab altre recurs que ab la seva ploma y ab son gran afany de treballar. Ab tot y ser allí son nom completament desconegut, prompte s' franquejá camí, ab els articles sobre arts que publicava en la revista *El Renacimiento* y las críticas teatrales que insertava en un periódich titulat *El Correo*, y que desde l' primer moment, per la claretat de sos judicis y lo cenyit y clar de son estil, cridaren poderosamente l' atenció de la gent de lletras. Colaborava ademés en el *Diccionario de la Conversación* y tenia la representació de una casa de comissió de Barcelona, que per cert se n' va anar al Cel. Declarada en *quiebra*, en Pí doná ja llavoras una prova de sa ingénita honradés, entregant 64.000 rals que possehia, en lloch dels 8.000 que suposavan d' existencia en el seu poder.

Mort en Pí Ferrer, que redactava l' obra monumental *Recuerdos y bellezas de España*, li fou confiada la terminació del volúm referent á Catalunya, aixís com la descripció del antic regne de Granada, á qual efecte feu un detingut viatge de investigació á las provincias orientales de Andalucía. En l' obra aquesta acreditá més y més sos grans coneixements històrics y artístichs.



PÍ Y MARGALL en 1850

(De un retrato al oli).

Del 49 al 50 entrava de plé en la vida política. Inbuhi en els principis filosófichs de Fichte y Hegel, donava á la estampa en 1851 la seva famosa *Historia de la pintura*. En ella enaltía ja la llibertat del pensament, motiu pel qual meresqué l' anatema, de alguns prelats de la Iglesia y sa publicació fou prohibida per Real Ordre. Aixís las gastavan aquells governs reaccionaris.

Desde llavoras la ploma de 'n Pí estigué subjecta á las més iníquas persecuciones. Obra que comensés ell á publicar era recullida punt en blanch. En aquest cas se trobá un estudi: *¿Qué es la Economía política? ¿Qué debe ser?* en el qual apuntavan ja sas tendencias socialistas. Tractá de donar á casa seva una serie de conferencias sobre aquesta mateixa materia, y l' autoritat l' amenassá ab posarlo pres y encausarlo, si no desistía del seu propósit. A tal punt arribá la suspicacia autoritaria, que ja no li fou possible publicar res baix la seva firma. Hagué de imposarse l' us obligatori del pseudónim.

Figuris ab això si tindria motius pera aburrir per sempre més als butxins del pensament.

La revolució del 54 y el bieni

Estallá per fi la revolució, y encare que per la jo-

ventut de ideas radicals á que pertanyía en Pí y Margall se reduhia l' moviment á un mer cambi de govern en sentit progressista, no per aixó deixá de aprofitarse d' ella pera donar un gran impuls á la seva propaganda democrática.

Publicá en aquella fetxa una proclama dirigida *¡Al Pueblo!* que signé recullida pel govern de la Revolució, tal era l' radicalisme que l' informava. Entrá ademés á formar part del periódich democrátich *La Discusión*, distingintse per l' ardor de sas campanyas. Y per fi doná á la estampa una de sas obras més importants: *La reaccion y la revolucion*, en la qual ab una claretat admirable exposava sas ideas radicalíssimas en Filosofia, Economía y Política. En ella defensava ja l' sistema federatiu, baix el punt de vista de la rahó humana y l' historia.

Aquest llibre cridá molt l' atenció pública, y no pogué lliurarse tampoch de las corresponents persecuciones.

Entre tant, ab aquests treballs, y ab altres d' ordre literari com sos *Estudios sobre la Edad Media* y la colecció de las *Obras del Padre Mariana* que pera la Biblioteca de *Autores españoles* li havia encarregat l' editor Rivadeneira, y qu' ilustrá ab un magnífic estudi crítich-biográfic, en Pí y Margall havia lograt ferse un nom respectat y respectable. Tant sobresortía entre ls joves intelectuales del seu temps, que ls electors de Barcelona tractaren de conferirli la seva representació en las Corts constituents del bieni. Sols per uns pochs vots perdé l' elecció; pero s' ha de tenir en compte que l' seu con-trincant sigué l' general Prim, ja llavoras una de las figuras més importants del partit progressista.

El cop d' Estat del O'Donnell, produhí la disolució de l' Assemblée y tirá per terra aquella situació mitj liberal. Las publicacions democráticas, entre ellas la revista política y literaria que ab el títul de *La Razon*, havia fundat en Pí, sigueren suprimidas, y comensá á desencadenarse contra ls escritors de la generació jove una terrible persecució. En Pí y Margall hagué de fugir de Madrid.

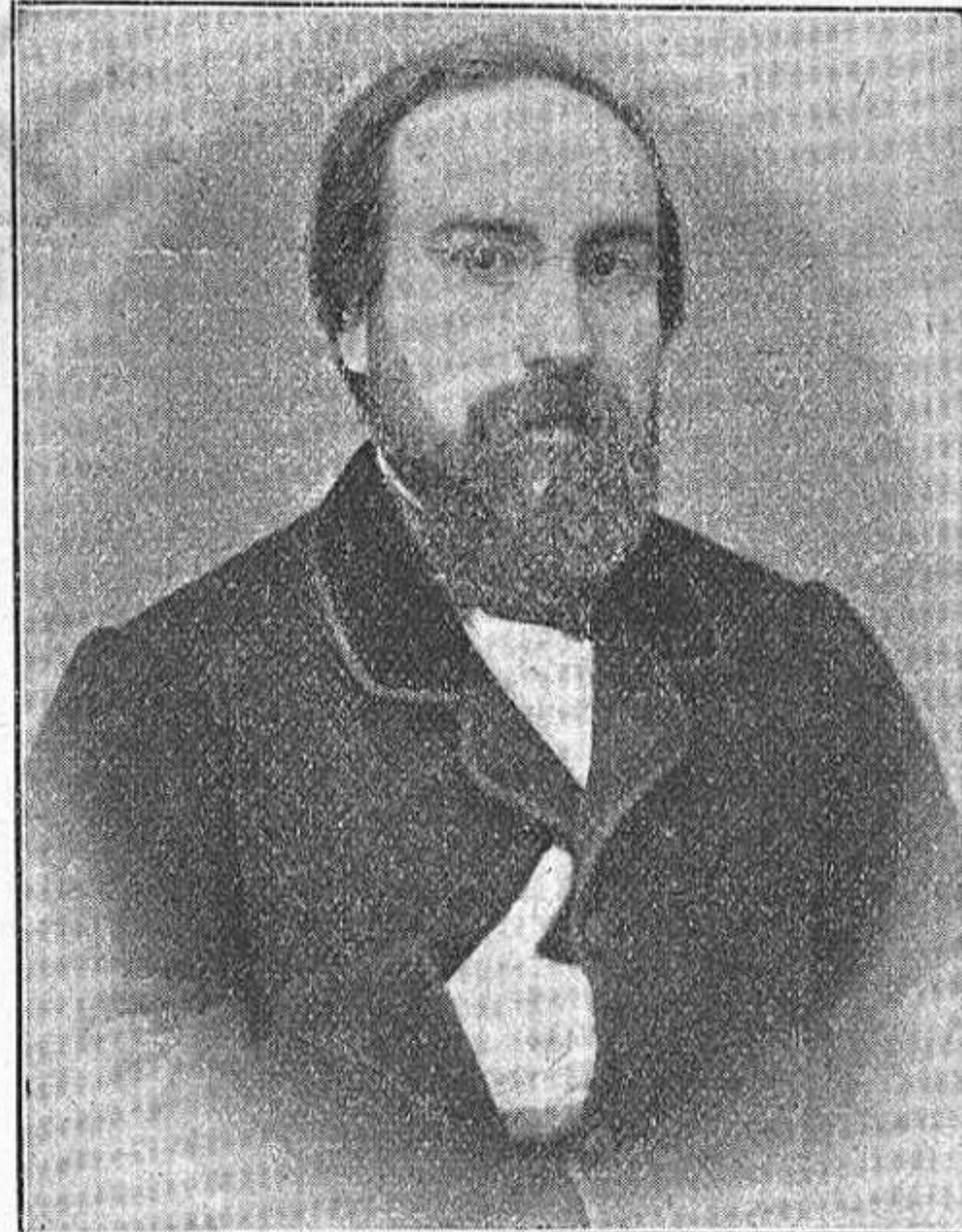
Del 56 al 68

Buscá un tranquil refugi á Vergara (Viscaya) ciutat natal de la seva volguda esposa.

Allí tampoch doná trevas á la ploma, colaborant activament en el *Museo Universal*, pera l' qual escribia notables articles literaris y de costumns.

La reacció amaynavo velas, y pel juliol del 57 tornava en Pí á Madrid, compartint durant molt temps las tascas del seu bufet, qu' en poch temps alcanzá un gran crédit, ab sa activitat d' escritor, que provehia de importants articles dignes tots de la seva ploma privilegiada, á distintas publicacions com *La América y la Revista de Ambos Mundos*.

Al any 60 suscribía la declaració democrática, ab la qual el partit republicá degudament organisat, prenía lloch en els combats actius de la política.



PÍ Y MARGALL en 1863

(De una targeta fotogrática).

Al 64 se feya cárrech de la direcció del important periódich *La Discusión*. La exercí sols durant sis mesos, mostrantse inflexible en la defensa de sas ideas socialistas, en contraposició á las individualistas sustentadas per en Castelar desde *La Democracia*. La polémica entre ls dos periódichs signé empenyadíssima, produhint un cisma en las filas del jove partit democrátich. Pero deixant apart la inoportunitat de la polémica, s' ha de reconéixer que las ideas sociológicas de 'n Pí atraguieren á la causa de la República l' concurs de numerosas masas trabajadoras.

El temps era de lluyta y esclatá formidable l' insurrecció del 22 de juny del any 66, en la qual en Pí, home de doctrina més que d' acció, no hi prengué part directa. No per aixó s' lliurá de las persecuciones rabiosas del govern moderat. Gracias al avís de un amich, pogué fugir, anant á París á reunir-se ab els altres emigrats.

Allí tingué ocasió de assistir á dos cursos de l' escola positivista de Auguste Conte, y empenyugé la traducció de las principals obras del sociòlech Proudhon ab qui tenia grans afinitats de criteri. Entre ellas se contan las següents: *Filosofía del progreso; Filosofia popular; Solució del problema social; De la capacidad política de las clases jornaleras; Sistema de las contradicciones económicas; Estudio filosófico del Cristianismo y El principio federativo*, obra aquesta última, confirmatoria de sas opiniones federalistas, y que tant havian de influir en la sort del partit republicá espanyol durant el período revolucionari, y fins després de la cayguda de la República.

En Pí á París vivia com sempre ab modestia y exclusivament de la ploma, sostenint un tracte continuat ab els homes més eminents del partit revolucionari francés, entre ls quals s' hi contava en primer terme en Delescluze.

Esclata per fi la gran revolució del setembre del 68, y en Pí, en sa ingénita modestia, jutjant que havia fet poch en pró de un moviment, que per al-

tra part, desde sos primers passos, enfrená son lógich desarrollo de caràcter radical, no pensava moure's de París. No era de aquells que s' afanyan per anar á recullir llorers: ell creya de bona fé no haverlos conquistat.

Qui l' tragué de París sigueren els electors de Barcelona, que per un número abrumador de vots l' elegiren diputat constituyent, cárrech qu' ell no prenta ni solicitava. Pero amant del cumpliment de sos debers, regressava á Espanya l' 8 de febrer de 1869, fetxa que senyala l' comens de la fase més important de la seva historia.

Durant la Revolució

Desde las primeras sesiones de aquella memorable Assamblea, formant part de la nutrida y brillantísima minoria republicana, se distingí com una de las grans figuras de l' agrupació y com un orador parlamentari de primera forza.

Possehia un gran caudal de coneixements uníts á una inquebrantable fermesa de conviccions, y de aquests mérits feu gala en los debats á que doná marge la Constitució del 69, especialment en las qüestions religioses, dels drets individuals, y de la República y la Federació opeadas á la forma monárquica. Dels admirables discursos que pronunciá en aquellas Corts podría formarse'n un abultat volúm, nutrit de doctrina democrática dintre de la concisió de sos períodos. La seva oratoria era admirable per la claretat, la precisió y la riqueza de ideas.

Elegit en las Corts successivas, durant el regnat de D. Amadeo, continuá sent un dels oradors parlamentaris més actius y respectats. En qüestions de Hisenda principalment doná mostres de una competencia extraordinaria. En el debat sobre la legalitat de la *Internacional*, posá de relleu sas constants ideas sociológicas.

Unit á Castelar y Figueras formá ab ells durant molt temps el Directori del partit republicá que llavors acceptava unánimement la federació, com á medi de imposibilitar la dictadura y salvaguardar els principis democráticos y la forma republicana. Sobre aquest punt no hi havia discrepancias.

Tampoch se'n observavan, entre l' element directiu del partit, en lo tocant á conducta, ó siga á la manera més apropiat de portar prompte la República. La política de benevolencia en favor dels elements més adelantats de la monarquia de D. Amadeo, feu impossible el torn dels partits y produhí al últim l' abdicació del monarca.

En Pí, al igual qu' en Castelar y en Figueras, condemnava severament las intemperancias de la part més bullanguera del partit, empenyada en alarsar en armas sense més ni més, compromentent l' éxit segur de l' estrategia política del Directori. Aquests elements intemperants havian de produhir més tart la ruína de la República.

La República del 73

L' Assamblea nacional accepta la renuncia al trono de D. Amadeo de Saboya y proclama la República l' onze de febrer de 1873, constituintse un govern mixte de radicals del anterior regnat y republicans històrics, baix la presidencia de D. Estanislao Figueras. La cartera de Governació es conferida á don Francisco Pí y Margall. Pero prompte s' estableix un dualisme, y la crisis se resol el 22 de febrer constituintse un ministeri homogeneo, dintre del qual en Pí y Margall conserva la cartera. L' agitació del partit republicá recelós de una Assamblea en la qual els ex-amadeístas conservavan una inmensa majoria, exigí la disolució de aquesta que portá á efecte el poder executiu de la República, quedant constituída una comissió permanent, la qual no deixava de conspirar, essent també disolta l' 23 de abril, aixís com els batallóns de milícia monárquica que apoyavan las sevas pretensions.

Cada día s' feya més difícil la situació, agravada ab la indisciplina del exercit, davant de la formidable insurrecció carlista, y per l' actitud rebelde de molts republicans, que sense miraments, y atats sens dupte, per la má oculta de la reacció, perturbavan l' ordre públich.

En això s' procedí á la elecció de l' Assamblea constituyent, que reunida á principios de juny rebia la resignació de poders del ministeri de Figueras. El dia 11 de aquell mes, conferia á n' en Pí y Margall l' encàrrech de formar govern, com aixís ho practicá, conservant la cartera de la Governació á més de la presidencia.

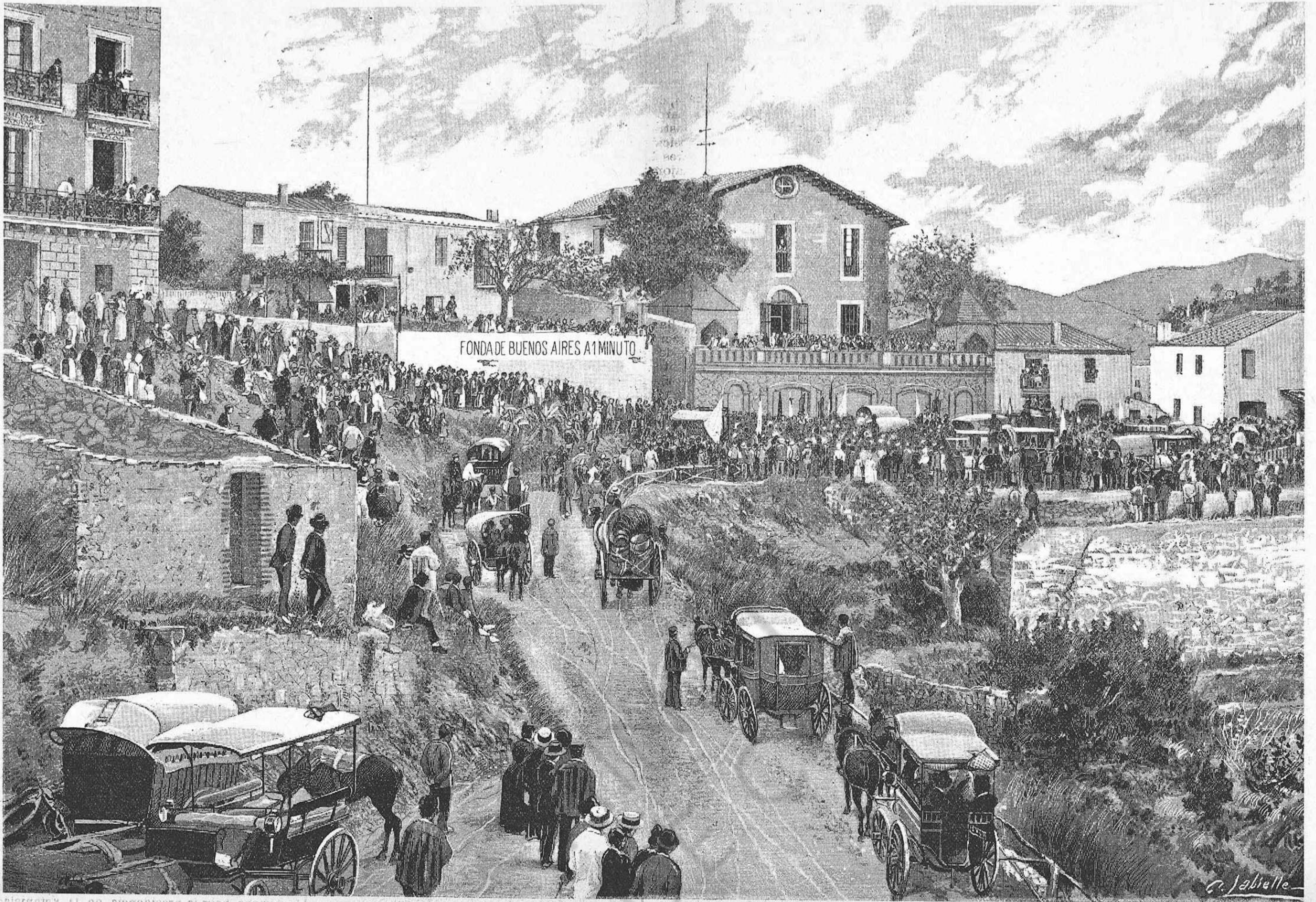
Son programa fou: restabliment á tota costa de la disciplina militar, suspensió de las garantías constitucionals, separació de la Iglesia y l' Estat, ensenyansa gratuita y obligatoria, abolició de la esclavitut á Cuba, tal com poch ans s' havia realisat á Puerto Rico, plantejament de todas las llibertats en las provincias ultramarinas, establiment de jurats mixtes de obrers y patrons, vigilancia del treball confiat á las donas y als noys, y venta á cens reservatiu dels bens nacionals, al objecte de interessar en el manteniment de la República á las clases jornaleras.

Pero la situació política anava empitjorant de día en día. Ab tot y que l' Assamblea havia proclamat la forma federal unida á la República, y mentres estava estudiant el projecte de Constitució definitiva del Estat, cada día s' promovian noves insurreccions en sentit cantonalista. En Pí y Margall pogué evitar la de Sevilla; pero no la de Málaga, ni la de Alcoy, ahont se cometeren lamentables excessos. Tornada Málaga á la obediencia y disolta la junta cantonal d' Ecija, el 13 de juliol la ciutat y la plassa de Cartagena proclamaren el cantó murciá. Tots els esforços de 'n Pí s' estrellaren en aquella corrent de demencia desencadenada. May insurreccions més injustas y criminals, contra un govern que precisament representava tots el radicalismes.

Reunida de nou l' Assamblea aconsellava en Pí la constitució de un govern en el que hi estiguessin representadas todas las tendencias de la Cámara; pero la dreta determiná la formació de un poder homogeneo y de resistencia, conferint á n' en Salmerón la presidencia de la República (18 de juliol) y investintlo de facultats extraordinarias. El dia següent se proclamava l' cantó valenciá.

En el próxim mes de Septiembre, en Salmerón, cedint á sos escrúpuls filosófichs que no li permetian aplicar la pena de mort, ni als militars per causa de indisciplina, renunciava al poder, fentse'n cárrech en

Una pàgina històrica. — Setembre de 1888



Festa donada a Vallvidrera pels federals de Catalunya en honor de D. Francisco Pí y Margall, quan l' il·lustre patrici vingué a visitar l' Exposició Universal.

Castelar, que l' sostingué y practicá ab gran energia fins al tres de janer de 1874, en que l' Assamblea republicana sigué disolta pel general Pavía.

En Pí y Margall explicá son pas pel govern en un llibre titulat *La República de 1873*. Allí descriu las amarguras que hagué de passar, las desilusions que hagué de sufrir, la impotencia en que s' trobá pera realisar el be del país, qu' en temps normals y tranquils hauría portat a cap a favor de sas ideas justas y regeneradoras. La seva vindicació resulta clara com la llum del dia.

Practicá l' bé y deixá admirables exemples de probitat. Els fondos secrets de que podia disposar foren entregats íntegres a son successor. Renunciá a percibir la cesantia a que tenia dret. Y podent viure en algun dels edificis del Estat, continuava residint ab sa familia en un modest tercer pis, ahont diariament s' hi dirigia a peu, a altas horas de la nit, a descansar de son abrumador treball, dedicat al servey de la nació.

Els últims anys de 'n Pí

Al any 74 fou víctima de una tentativa de assassinat, per part del rector de Poblete (Ciudad Real) que li dispará dos tirs de revólver sense tocarlo. L' ensotant se feu justicia tornant contra sí mateix l' arma homicida.

En Pí aprofitá la calma imposada pels primers governs de la restauració escrivint un tomo de *Joyas literarias*, l' obra *Las nacionalidades* (1876), un de sos llibres més inspirats que ha merescut els honors de la traducció a diversos idiomas, y l' *Historia general de América*.

Al mateix temps provehia a l' organizació del partit republicà federal, baix la base del *pacte*, celebrant al efecte viatjes de propaganda y convocant diverses Assambleas. El sistema del *pacte* se separava radicalment del federalisme històric, tal com l' acceptava el mateix Pí y Margall, durant el període revolucionari, dihent: «Si be l' procediment de a baix a dalt es més lògich y adequat a la idea de la federació, es en cambi el de a dalt a baix el més propi de una nacionalitat ja formada com la nostra; y en la seva aplicació molt menys perillós.»

Contra aquest criteri, proclamá l' *pacte* com a condició essencial del federalisme, donant origen a una nova agrupació republicana, que no s' podia fondre ab las tres restants ó siga l' federalisme orgànic, el progresisme revolucionari, y el possibilisme, llavors ja existents.

La influencia de 'n Pí y Margall, en aquests últims anys d' esterilitat y de impotencia republicana, se reflecta en la conducta del partit federal inspirada en els acorts de l' Assamblea de Zaragoza que trasés la norma del partit.

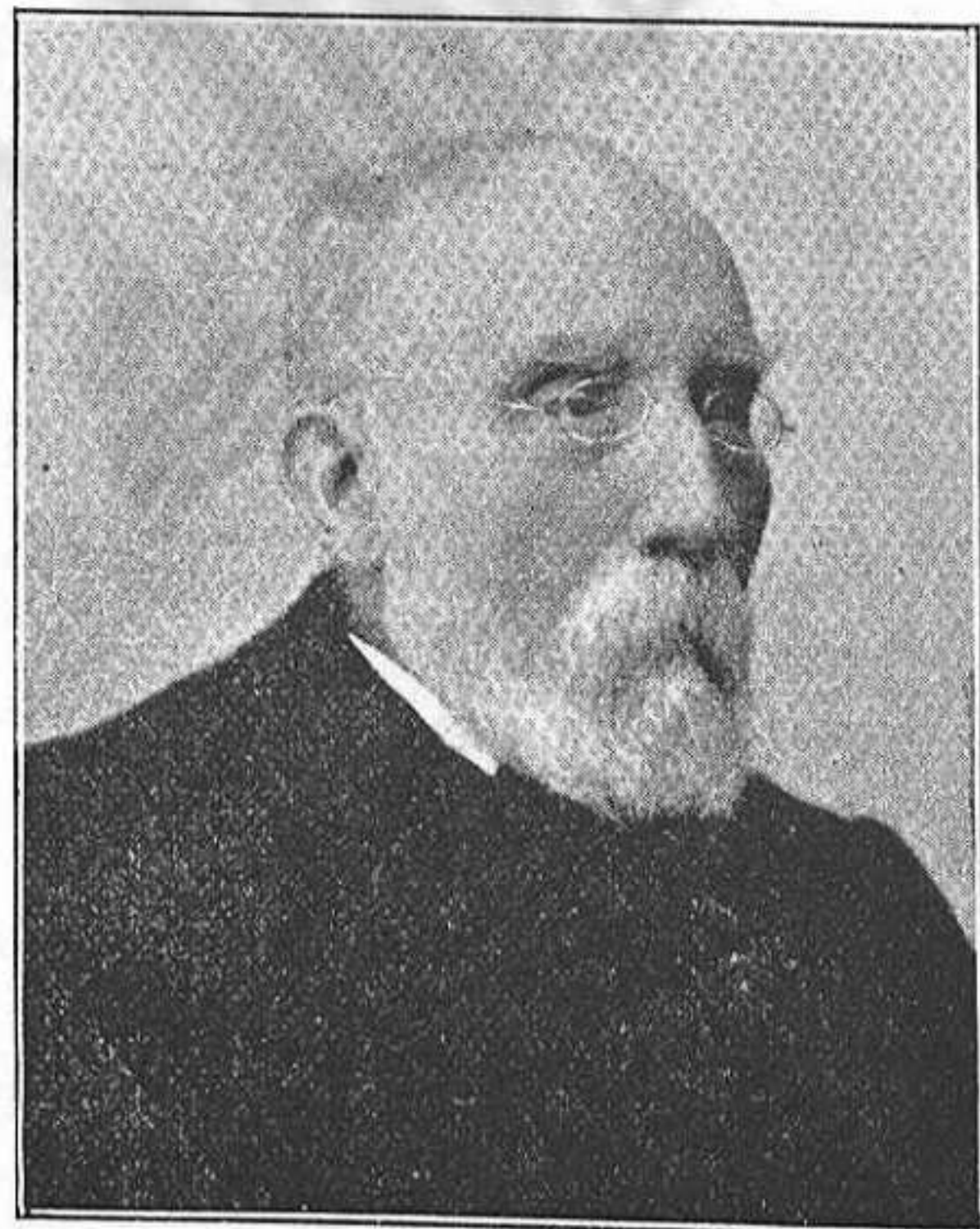
Coalicions passatjeras y sols pera fins electorals, han posat en contacte en algunas ocasions, als diversos grups, no havent sigut possible may concertar una unió sòlida y estreta. Sobre aquell punt

mostrá sempre en Pí y Margall una absoluta intranquilitat.

Diputat a Cortes en varias legislaturas, per acumulació en temps dels cens restringit, y elegit després sempre y per més de un districte, quan el sufragi universal fou restablert, sols de tant en tant deixava sentir en el Congrés la seva veu autorisadíssima.

En cambi la seva tribuna permanent era el semanari *El Nuevo Régimen*, desde l' qual exposava las sevas opinions sobre tots els assumptos de actualitat, ab una franquesa, una valentia y una independència de criteri verdaderament admirables.

Sobre tot en lo referent a las guerras colonials se mostrá clarividant contra l' opinió general, senyalant els desastres que ns esperavan y indicant els remeys més apropiats per evitarlos.



PÍ y MARGALL en 1901
(Fotografía obtinguda durant sa última estada a Barcelona).

La mort ha vingut a sorprendre l' septuagènt a la edat de 77 anys, quan encare conservava una gran potencia, un gran vigor intel·lectual. Continuava escrivint com sempre. Sas últimas obras foren *Las luchas de nuestros días*; *Diálogos cortos*; una *Historia del siglo XIX* que deixa inédita y a disposició de un editor de Barcelona que li havia encarregada, y un drama inédit també, titulat *Las rebeliones*.

Per sa constitució débil no podia afrontar els frets y las humitats de la nit. Ab tot, amich com era de la joventut, no sapigué desairar l' invitació que li dirigí l' Unió escolar, a donar una conferencia,

després de la qual, el sorprengué un fret que li ocasioná una pulmonia, causa de la seva mort.

Ab aquest treball admirable com tot lo seu, y que reproduhim en altre lloch del present número, se despedí de la vida. En lletres d' or mereixerian grabarse ls conceptes continguts en els últims párrafos, que venen a ser com l' apologia del lliure pensament, feta per un apóstol, que se n va del mon, davant de las generacions jovas. ¡Ellas sapigan seguir y honrar constanment sos sabís concells!

L' home que havia portat sempre una vida sencilla y modesta, fugint de tota vanagloria y ostentació, ha alcanstat al morir els honors que sols se tributan a las grans figuras de l' humanitat.

Espanya s' ha conmogut de un extrém al altre y s' ha omplert de dol.

L' enterro del cadáver, honrat ab el concurs de milers y milers de ciutadans, que ofegavan ab sa actitud de sincer sentiment lo que pogués tenir de artificiosa la presencia de distintas representacions oficials, se convertí en una inmensa manifestació republicana. No sols el poble imposá la variació del itinerari, recorregut a despit de las autoritats, alguns dels carrers més céntrichs de Madrid, sino que al passar per davant del Congrés, maná posar a mitj pal la bandera que onejava ab motiu del natalici de un fill del príncep de Asturias, demostrant el poble ab la seva resolució que lo primer era lo primer.

El crit constant de «¡Viva la República!» que resoná durant l' enterro, semblava donarlo l' esperit viu del gran home, quals restos mortals s' encaminavan al cementiri.

Y allí, en la necrópolis civil, quan lo cadáver baixá a la fossa, embolcallat ab la bandera republicana, cubert de coronas, mullat ab las llágrimas del poble, no eran uns restos humans lo que semblava colgar-se, sino la llevor de una idea santa, encarnada en la conciencia pública y destinada a germinar, a florir y a donar fruyt de llibertat, de progrés y civilisació.

J.

L' ÚLTIM DISCURS DE 'N PÍ y MARGALL (*)

QUERIDOS escolares: Con gran satisfacción me encuentro entre vosotros. Vosotros sois los hombres del porvenir, yo un hombre del pasado: conveniente es que lo pasado y lo porvenir se vean y se entiendan.

Nosotros, los hombres de mi tiempo, hemos lucha-

(*) Lo pronunciá l' 16 de Novembre en la *Unión escolar*. Al sortir de la conferencia sentí ls primers síntomas de la malaltia que l' ha portat al sepulcre.

do vigorosamente por establecer y arraigar los principios de la democracia, dejar absolutamente libres el pensamiento y la conciencia, y asentar las instituciones nacionales sobre la base de la soberanía del pueblo.

No lo hemos conseguido todo: a vosotros corresponde coronar la obra.

Ha surgido ahora una cuestión que preocupa los ánimos: la cuestión religiosa. Se la ha reducido por de pronto a la de si deben ó no desaparecer las comunidades a la religión consagrada. Yo estoy por la supresión total de las congregaciones religiosas.

Es antigua esa cuestión de las comunidades. El año 1820 se cerró ya las órdenes monacales y se empezó a poner en venta los inmensos bienes que poseían. Restauró las cosas al ser y estado que antes tenían Fernando VII apenas se vió dueño y árbitro de su voluntad, merced a las armas del duque de Angulema; pero a la muerte del rey renació la cuestión con mayor fuerza é ímpetu que nunca. El año 1834 invadió el pueblo los conventos de Madrid y degolló a los frailes, y el año 1835 en Reus y en Barcelona se incendió los conventos y se abolió las órdenes religiosas. No tuvo que hacer grandes esfuerzos Mendizábal para abolir los de todo el reino, pues ya entonces estaban de hecho abolidos. Se los abolió por una ley en Cortes el año 1837. Todo desapareció, monjes y monacatos, y pasamos cerca de medio siglo sin órdenes de ningún género.

En realidad ese movimiento contra las comunidades fué debido más a la pasión política que a un razonado estudio. A la muerte del rey no ignoráis que nació una guerra civil sobre la sucesión al trono. Los dos pretendientes se hicieron representantes de principios opuestos: D. Carlos enarboló la bandera del absolutismo y doña Isabel, bien que tímidamente, la del liberalismo. La guerra fué larga, tenaz, sangrienta y pusieron de parte de D. Carlos, no solo muchas comunidades, sino también muchos prelados. El pueblo que veía la manera como esas instituciones apoyaban a D. Carlos, cobró odio a las comunidades y aun al clero. De aquí las matanzas y los incendios.

Ha retoñado ahora la cuestión, ¿cómo? Subrepticiamente se fué creando comunidades bajo gobiernos débiles, y a éstas vinieron a añadirse las muchas que arrojó de su territorio la vecina República. Se les dió cierto carácter con la ley de Asociaciones, y las comunidades viendo cada día más incuriosos a los gobiernos, llegaron a crearlas sin ley ni freno, llegando a creer que por su carácter sagrado no obedecían a más leyes que a sus estatutos; de aquí la invasión que hoy vemos en todos los ámbitos del Reino. Solo en Madrid, y al rededor de Madrid, ¡qué de órdenes no se ha establecido! ¡Qué de conventos no se ha construido en pocos años! Millones han debido tener para esas obras. Aquí donde el Estado no puede hacer sino en muchos años las obras que proyecta.

a stia de recepcions es plena de gom a gom. Las... de honor corren d'assí i d'allà, els envaya...

gran embusteria social, madrastra indomable... Misericòrdia que afectava a les persones...

Eee respeto á todos los cultos existió ya en los siglos medios. Vivían aquí con personalidad jurídica los cristianos, los moros y los judíos...

On quiere la Iglesia sumisas á sus preceptos, con el pensamiento reducido á sus mixtificaciones, y si no lo consigne, no es porque una u otra vez no intento, y si mañana surgiera otra guerra no voliese á alzar sus pendones por D. Carlos. Vengo yo á daros la voz de alerta para que no dejéis nunca en pie tan absurdas pretensiones y las rechazéis con toda vuestra energía...

Infanticidís. En el fons d'un quarto trist i humit, damunt d'una desballestada tapa de bagul que li serveix de bressolet, hi somieixa un pobre nen mal cotat ab una americana vella, la cara esgroguejada, las manetas amoratades...

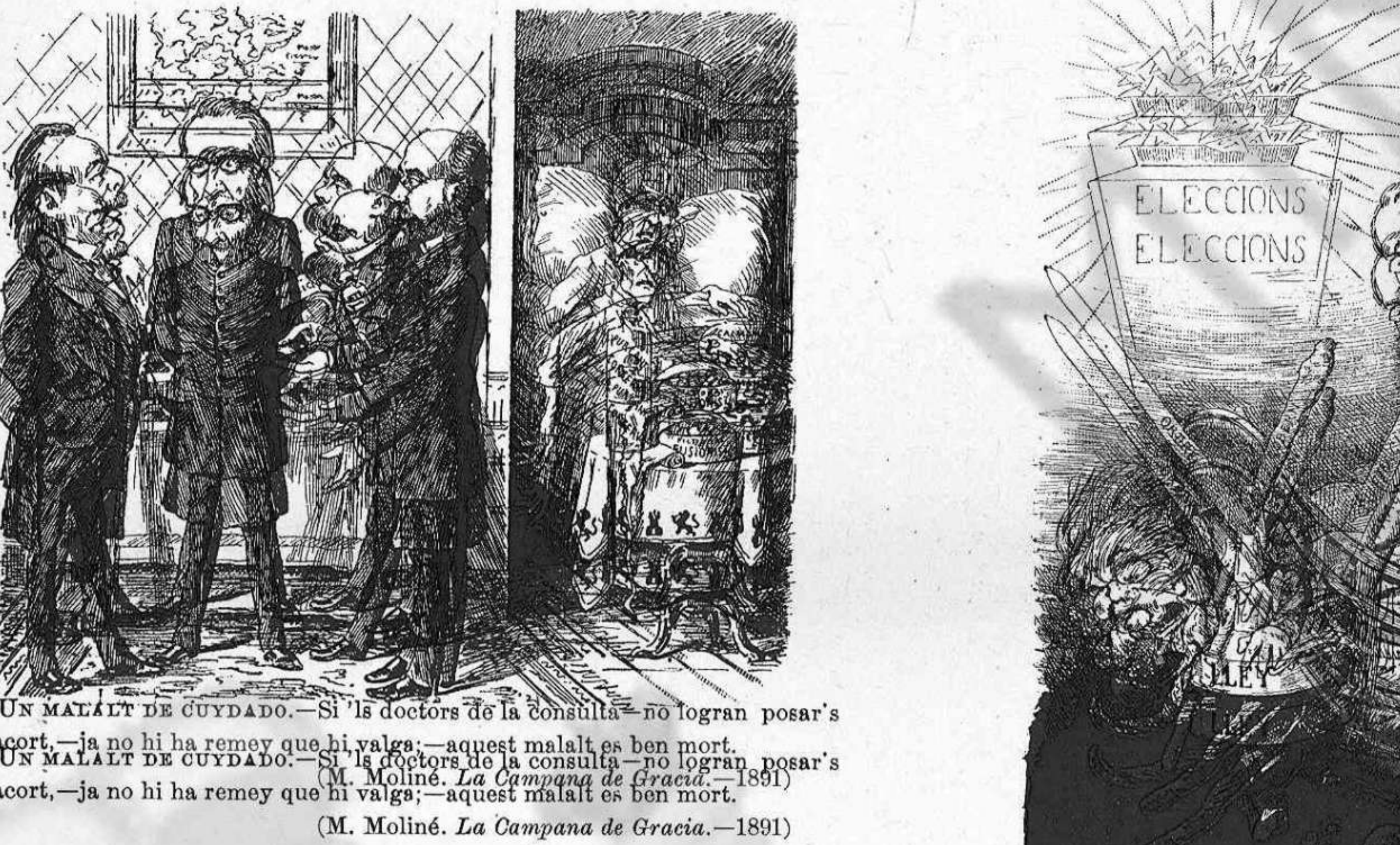
Tres días fa qu' es al món y ja s' troba en brasesa de la santa Soletat, mare amantíssima dels infelissos que noixen á l'ombra. Y qui es que desampara tan sense pietat al ingnocent angolet? L'Inevitable!

D'ells, dels faritzens, dels hipocritas, dels mal-

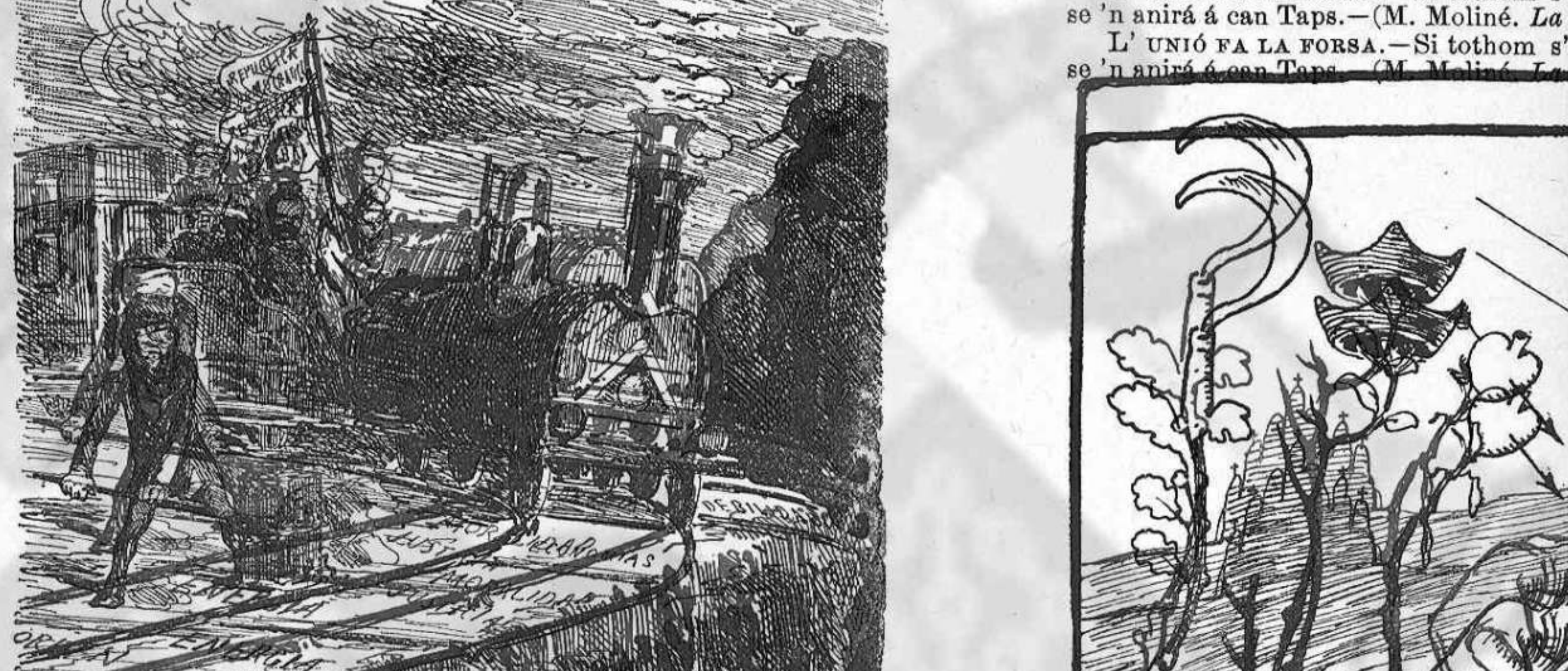
EN PI Y MARGALL Y LA CARICATURA EN PI Y MARGALL Y LA CARICATURA



Si no echa mano del látigo, say del conductor y el carror—(Tomás Padró. La Flaca.—1878)



UN MALAIT DE CIUDADANO. — Si los doctores de la consulta... UN MALAIT DE CIUDADANO. — Si los doctores de la consulta...



ACTUALITATS.—Tinguem com el nostre país agitant, que al nos conduhirá pel bon camí.

El ocupació del istme... Contraintant ab el poble que hi assistí la bona preciosa tenia reunida a diferents diputats de la majoria en el restaurant de l'Hardi.

Qui hi avisarem que l'entéro—contra lo qu' estava disposat—se dirigia'l Congrés, en Moret y l'entéro...

No hi ha tribunal que tinga el pensament fortíssim de tirar per terra totes las generalment rebuñades i burlades que el poble...

Per influència del sotana i arcaic ha consentit e treure al secretari del Altísimat, el qual després de col·locar-se en el lloc de funcionari... JEPH DE JESUP

UN DE TANTS. CABA de nacer el nuevo in. — Permettin que l'obligi a interrompre la lectura. Si sabia lo que m' passala... — ¿A qui no n' hi passen en aquest mon?

EL MAL PAGADOR EL MAL PAGADOR. Pathet estava llorat de pagés a casa d'un hisendat que tenia la boca tan gran com la del diable...

PI Y MARGALL, PRESIDENT DEIS JOCS FLORALS.—Aquí us deixo aquests símbols nous de trinitas en substitució dels que teníem ab i mancos no d'istants arcaich, president dels Jocs Florals.

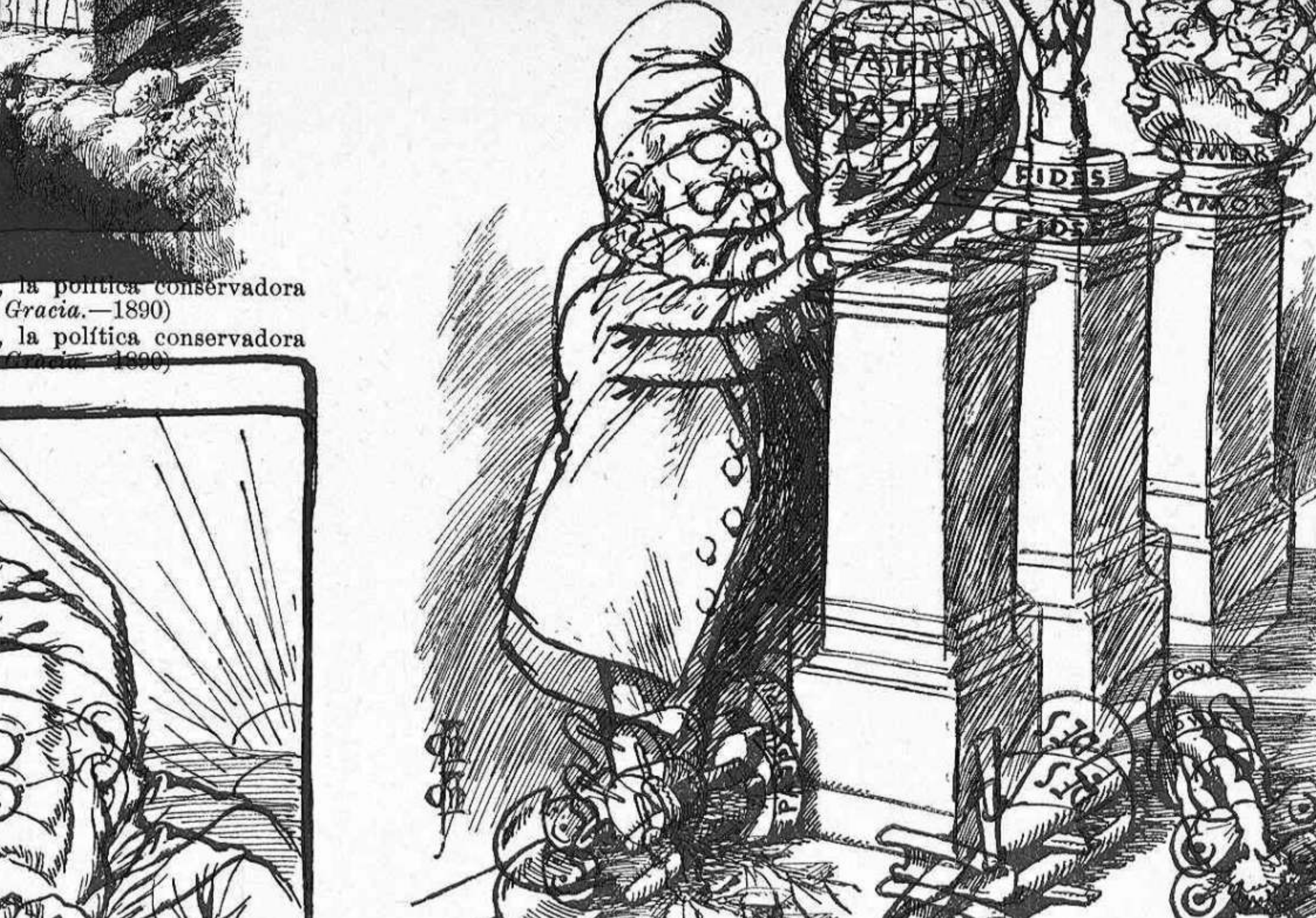
LA CAMPANA DE GRACIA. — ¿Aixis es com nosaltres entenem el Malait? — ¿Aixis es com nosaltres entenem el Malait? — ¿Aixis es com nosaltres entenem el Malait? — ¿Aixis es com nosaltres entenem el Malait?



L'OPINIÓ DE 'LA CAMPANA'. — Aixís es com nosaltres entenem el Malait? — ¿Aixís es com nosaltres entenem el Malait? — ¿Aixís es com nosaltres entenem el Malait?



LA DOCTRINA DE LA CAMPANA.—¿Aixís es com nosaltres entenem el Malait? — ¿Aixís es com nosaltres entenem el Malait? — ¿Aixís es com nosaltres entenem el Malait?



LA UNIO FA LA FORSA.—En totom i en totom, la politica conservadora se n'anirà a can Tapis.—(M. Moliné. La Campana de Gracia.—1880)

LA UNIO FA LA FORSA.—Si tothom s'hi repenia, la politica conservadora se n'anirà a can Tapis.—(M. Moliné. La Campana de Gracia.—1880)

criar el seu fill. Y 'l fill vol viure, té fam, vol mar, y 'ls pits assecats de sa mare no poden donar li. ¿Ho comprén?

—¡Pron!
—Ser pares, tenir un fill, veure que aquest fill demana aliment... y no sapiguer com ferho per acallar els plors que li arrenca la gana... ¡Es espantós! Al sentir cridar á la pobra criatura, al pensar que aquells gемеchs son de fam, me 'n recordo de tot. Quan vaig caure soldat, quan vareig perdre la salut, quan vaig tornar aquí, quan rodava d' Herodes á Pilats gestionant el pago dels meus alcances, quan vaig cobrar els pochos restos del meu crédito... Y tot ¿per qué? Per trobar-me com me trobo avuy: espós, á punt de perdre la muller; pare, pròxim á quedar-me sense fill... ¡Aixó es lo que 'm passa! ¡Aixó es lo que volfa dir-il!... Passiho bé.

—¡Pobre jove!... Seguíu llegint: «Acaba de nacer el nuevo infante. En el acto del bautizo se le imponen el Toisón de Oro, el Collar de Carlos tercero y la Cruz de Isabel la Católica. Ha llegado su nodriza, una robusta mujer del valle de Pas, sana y espléndida como todas las hijas de aquella privilegiada región.»

FANTÀSTICH

REVISTA EXTRANJERA

Si Espanya marxa d' un modo que casi arriba á fer por, las demás naciones d' Europa no marcan gaire millor. Y perque, lector, no creguis que ho dich perque així m' acut, llegeix aquest breu vistasso y quedarás convenut.

ITALIA

Liquidats d' aquest any els pressupostos, li sobranen divuyt ó vint milions, quals diners, ¡així ho vol la monarquia!, servirán per comprar uns quants cents canóns.

Entre tant, perseguits per l' abundancia y cansats de fé 'l tonto y badallar, á bandadas sos fills fujen á América á buscu un tros de pá.

FRANSA

Després d' haver tret els frares que l' estavan empobrint, ara als 'l crit en defensa dels misioners de Pekin.

—A casa—diu—no hi vull llana; ara, en quant al extranje, si en la llana hi veig negoci ab molt gust n' hi portaré.

Pel demás, á la sordina, poch á poch y ab bastant art, va ficantse á la butxaca l' isla de Madagascar. Y als indígenes que cridan perque alló no 'ls hi convé, els hi clava quatre tiros, y viví la fraternité!

INGLATERRA

¡Allá va en son magnífich carro triunfal!

L' Or y 'l Ministre



—No, senyor Urzáiz, no es aquesta la manera de fer baixar els cambis. Els cambis baixaran quan se fassin economías, quan se retiri de la circulació la mitat dels bitllets del Banch, quan se nivellin de debó 'ls pressupostos, quan el país deixi de ser, com es avuy, una merienda de polítichs.

¡Patacadás á l' India!
¡Llenya al Transvaal!

¡Deu mil lliuras al aygua cada segón!
Mentres passi la seva,
¡que 's perdi 'l món!

ALEMANIA

Sa Magestat disposa del exércit, Sa Magestat disposa del país, Sa Magestat ordena que desde ara dos y dos en son regne fassin sis. Sa Magestat es músich y es artista, Sa Magestat no deu ser criticat; en fi, que desde Metz fins al mar Báltich, sols se fa lo que vol Sa Magestat.

TURQUIA

¡Zis zás!... Doscents caps á terra.
¡Zim zám!... Un poble arrasat.
¡Penjeu á aquests que conspiran!
¡Trinxeu á aquells que han cridat!
¡Armenis! ¡Exterminarlos!
¡Búlgaros! ¡A la presó!
Quan la presó sigui plena, cremeula, y san se acabó!...
—¿Qu' es aixó? ¿'L fi de Turquia?
—No; es una juega que fan els nobles fills del Profeta pera entretenir al Sultán.

RUSSIA

Camf de la Siberia, ¡mireu com van, voltats de repugnants esbirros, els pobres desterrats!
¿Qué han fet?... Van fundá un eírcul, van predicá als obrers, ¡van tenir l' osadia d' alsá un cant al progrés!...
En vá de la llar patria s' anima 'l vell caliu, en vá 'l mujik murmura, en vá en Tolstoi escriu...
L' imperi de las selvas segueix fent ranxo apart, regit, mes que pel ceptre, pel látigo del Czar.

AUSTRIA

Ab el pretext de que cada tres días al Congrés hi ha trompadas y altercats, en Francisco Joseph té 'l gran projecte de suprimir d' un cop els diputats.
L' home veu que la llum se 'n hi entra á casa, portant d' idees novas un gran doll, y, lo qu' ell deu pensar:—¡Fora discursos! El meu mal, caballers, no vol soroll.

PORTUGAL

L' or poch menos que pels núvols, la llibertat á recó, la benéfica censura privant... la respiració; els governants pesant figas, sense cuydarse de res, y tot, mar, rius, cel y terra en las grapas del inglés.

Vés, lector, si es lo que 't deya. Espanya, es vritat fa por; pero, vaja, 'ls demás pobles no marcan gayre millor.

C. Gumá

Conseqüències d' un decret



—Hereu, si no porteu cinch duros ab or, no hi ha bacallá.

CONSERVADORS Y FUSIONISTAS



E 'n han adonat de la regularitat ab que 'l fet se repeteix?

¿Pujan els conservadors? Els fusionistas se colocan als banchs de l' oposició, y desde allí, vinga atacar al govern, acusantlo de totas las maldats imaginables, pero procurant no ferli mal.

¿S' enfilan els fusionistas? Els que s' assentan als banchs de l' oposició son els conservadors. Y dali que dali contra 'ls sagastins, amenantlos continuament, donantlos la culpa de tot, pero posant especial cuydado en no perjudicarlos gayre.

¿Tornan á pujar els conservadors? Altra vegada els fusionistas á la carga contra ells, pero pres de sanch!

¿Tornan els fusionistas? Crits de guerra en el camp conservador, pero ¡que la cosa no passi de crits!

Y aixis successivament. La funció, bastant divertida en apariencia 'm recorda un qüento antich, que ab el seu permís ara el vaig á contar.

En una botiga de sabater de la Tapinería hi entrá un subjecte desconegut.

—Veyám si tindrà un calsat per mí.
El sabater li prengué la mida y obrint un armari va treure un parell de botas.

—Probis aquestas.
El nou client, que per cert anava ab unas sabatas desastrosas, sense talóns y plenas de forats, va descalsarse un peu.

—Sembla que sí que 'm va bé; pero, per estar mes segur, vull probármelas totas dugas.

Y descalsantse l' altre peu, va posarse l' altra bota.
—¿Qué tal?—deya 'l sabater, saborejant l' éxit.—

¿Veritat que ni pintadas?...
—¡Perfectament! D' aixó se 'n diu tenir ull y...

De prompte 'l nou client, que s' havia acostat al portal pera veure's el calsat á la claror, llenca un crit y surt al carrer.

—¿Qué?—pregunta extranyat l' amo de la botiga.
—¡Aquell, aquell murri que acaba de passar!... Está diventme un remat de diners... Fa una pila de temps que 'l busco, y no podia trobarlo en lloch... ¡Calla!... ¡Vaig á veure si l' atrapo!...

Y 's posa á corre carrer avall, mentres el sabater, olvidantse completament de las botas, contempla desde 'l portal l' escena, seguint al nou parroquiá ab la vista y exclamant ab la major bona fé:

—Sí que l' atrapa, no que no l' atrapa... Sí, no... No, sí...

Entre tant el perseguidor, que no persegueix á ningú, pues en realitat no fa altra cosa que fugir, arriba á la plassa del Angel, tomba pel carrer de la Primpcesa y desapareix per una d' aquellas travessias.

Resultat: que al cap de cinch minuts el sabater caygué del burro y vejé ab tota claretat que acabava de ser víctima d' una estafa. El desconegut parroquiá, al empaytar á aquell murri, no duya altre

propòsit que quedarse las botas novas sense haver d'afuixar la mosca.

Apliquis el quènto á la vida política espanyola y 's veurá perfectament retratada la nostra candidés. El sabater es el poble; el client, unas vegadas en Sagasta, altrás en Silvela.

Don Práxedes se li presenta á la botiga:
—A veure, poble espanyol, com estás de botas.
Y apenas se las ha calsadas, surt al carrer y 's posa á empaytar á n' en Silvela, que casualment es tá passant per allí.

Temps després els papers se cambian y es en Silvela el que fa de client.

—¿Tens botas, poble?
Y l'etern sabater las hi entrega, l'altre se las posa y com casualment en aquell instant passa en Sagasta, que li deu un pico regular, l'home surt á empaytarlo, y bona nit, sabatas.

L'única diferència que hi ha entre 'l sabater de la Tapinería y 'l poble espanyol, es que á n' aquell el cas no mes va succehirli una vegada, y á Espanya li está passant cada quinze días.

El camp d'operacions es el Congrés.
—¡Vaig á parlar contra en Sagasta!—cria en Silvela.

Y 'l país, el sabater, surt al portal, disposantse candorosament á escoltar la disputa.

—¡Ah, com las hi clava! ¡Mireu ara que li diu!... ¡Anda, salero!
Cambi de decoració.

—¡Vaig á revertir á n' en Silvela!—cria en Sagasta.

Y, ala, ja tenim altra vegada 'l sabater al portal, enfabat ab la polémica.

—¡Redimontril... ¡Aixó sí qu' es tirar dret!... Lo qu' es aquest no 's mossega la llengua.

Y mentres tant, fassi de parroquí l' un, ne fassi l'altre, el sabater se queda sense sabatas, es á dir, sense quartos, y en Silvela cobra, en Sagasta cobra... y ¡Viva la Pepal!...

Aquesta ceguera, aquesta incurable senzillés es lo que pert al sabater espanyol.

Enhorabona qu' en Silvela disputés ab en Sagasta y en Sagasta cantés la cartilla á n' en Silvela: el sabater hauría d' escoltar las sevas barallas ab la mes perfecta impassibilitat, y avans de deixar sortir á cap d' ells de la botiga, li hauría de dir:

—¿Vols empaytar al teu rival? Molt bé; pero avans treute las botas.

Perque aixó d' estarse badant á la porta, mentres l' un persegueix al altre, enduhen-se'n els quartos y 'l calsat nou, es lo mes tonto é ignoscent que pot imaginarse.

A. MARCH



L' rey de Servia acaba de arrodonar la pallissa que va donar á la seva consort la comtesa Draga, ab el propòsit de divorciar-se.

Ja ho té tot á punt, y fins escullida la sustituta.

La qual no es altra que una germana de la repudiada, que també 's diu Draga.

¿Veritat que sembla mentida que ab dugas dragas en funcions permanents no haja sigut possible treure tota la bruticia que hi ha en el fondo de la Cort de Belgrado?

El gascó Carselade ó Cansalada té robat el cor als nostres catalanistas, fins al extrem de que desde que ha benehit al *Orfeo catalá*, ab la mà dreta y ab l' esquerra, com vá dir á la catedral de Perpinyá, els té fets uns beneyts per partida doble.

Y ab quin eternament se 'l escoltavan, quan dihent que la Catalunya francesa y l' espanyola eran una sola Catalunya 's encaabrinava al erit de «Bon cop de fals, segadors de la terra!—Bon cop de fals!...»

Valdría la pena d' esbrinar els propòsits veraders de aquest bisbe, que digui lo que vulgui, avants que tot y per sobre tot es francés, com á bon gascó.

Traballar perque la Catalunya francesa 's desintegri de aquell país, no ho farà may, ni 'l govern republicá li permetria. Es mes propi creure que treballa perque la Catalunya espanyola, 's desintegri d' Espanya. Y 's veu que ja sab el camí, quan canta l' estribillo dels *Segadors*.

En la guerra del 1640 els segadors catalans van treballar molt; pero sense profit, suposat que la Fransa vá arrambar ab las garbas del Rosselló, el Vallespir, el Conflent y una part de la Cerdanya.

Que 's repeteixi la sort—deu pensar el bisbe Carselade ó Cansalada—que tornin els segadors á posarse á la feyna, y á veure si aquesta vegada la Fransa arreplega tota la garbera!

Lleó XIII, padrí del net de la reyna regent ha posat el veto al decret de 'n González, donant á las congregacions religioses sis mesos de temps pera posarse en regla, segons lo previngut en la lley general de Associacions.

Aquest es el regalo que li ha fet al govern el padrí del bateig.

Pero en Sagasta dirá:—Una píldora amarga un se l' empassa sense adonarse'n, y ab un bon tip de confits darrera, no se sent. Y aquí lo que interessa son els confits.

¡Pero y que cars els paguém els espanyols, els confits de 'n Sagasta y de tota la seva patuleya!

Els presumptes hereus de 'n Sagasta, l' han donada en enllepolir diputats.

Aixís ho fá en Canalejas donant reunions, ab el corresponent pisolabis. Y aixís també en Moret, convidant per ordre alfabètic á tots els diputats á uns ápat dominicals.

Un y altre demostran que pera seguir sent monárquics, en els temps qu' hem alcançat, no son menester ni la fé ni la convicció.

Sols una cosa 's necessita: *pestómach!*

El Doctor Robert comensa á fer com el seu tocayo 'l famós Robert de las cabras.

En l' últim debat parlamentari ha baratat una part dels principis de la gran Revolució francesa que avants havia dit acceptar en tota la seva integritat, pels escarransits principis de las bases de Manresa.

Qu' es com baratat un remat de cabras lleteras que han nudrit y segueixen nudrint á tota l' humanitat, per un remat de cabras pansidas y momifi cadas.

¡Mal negoci Doctor Robert!

Sens dupte perque á Madrid fá un fret que pela, el Sr. Russinyol vá guardarse molt de obrir el bech, allí, durant tot el debat parlamentari. Els cops d' ayre son funestos sobre tot pels russinyols.

Peró tant bon punt arriba á Barcelona, com si 's sentís revifat per la temperatura bonancible que aquí 's disfruta, ja vá etjegar una cantada desde las escalas de la Lliga regionalista, pera dir que á Madrid els havian rebut tan malament, y que fins els havian insultat... lo qual no deixa de ser no ja un russinyol sino una guatlá.

Ja voldríam veure de quína manera foren rebuts els homes públics de Madrid, si anessin á fer la exposició de las sevas ideas en una Assembla de *perdigots*.

No ja 'ls *perdigots*, sino fins els russinyols 's hi farían á picadas, y aixó que aquests últims tenen el bech ben fluix.

No s' ha vist un home mes dessinteressat qu' en Pí y Margall.

Un editor de Barcelona, li encarregá un dia la defensa de un assumpto, y al presentarli 'l compte, quedá assombrat al veure qu' era tan módich. Tractá, donchs, de mostrar el seu agrañiment, afegint alguns bitllets de banch á la suma consignada en la minuta. En Pí y Margall se negá resolament á acceptarlos. Ni á títul de agrañiment els volgué admetre, dihent:—Dat que 'l mer compliment del deber, pu ga donar lloch al agrañiment, no trobo per que aquest tingui de demostrarse ab una suma de diners.

No sols no percibí may la cessantía d' ex-president de la República, lo qual implica una bonificació al Estat de mes de 60,000 duros—una verdadera fortuna tractantse de un home que no contava ab mes recursos que 'l seu bufet y la seva ploma—sino que ademés, tenint com á diputat dret á la franquicia de correus, no usá may ni un plec de paper timbrat del Congrés, ni tirá una sola carta al bussón sense 'l sello de franqueig corresponent.

Aixó semblan petits detalls; pero aquests detalls petits son rasgos que pintan als grans homes.

En Romero Robledo es l' únich polítich que vá negarse á unir la seva veu á la corona d' elogis que 'l Congrés de diputats dedicá al ilustre Pí y Margall.

Naturalment, un elogi de 'n Romero á las virtuts cívicas y á la conseqüencia del ilustre repúblich, mes que una alabansa hauría semblat un sarcasme.

En Romero Robledo en aquest punt vá fer com el personatje de aquell xascarrillo, á qui li deyan:

—¿Cóm! ¿No vens al enterro de Fulano?
—Jo?—va respondre—¿Qué per ventura quan me mori vindrá ell al méu?

Y es que hi ha homes que no poden anar á cap enterro, com no siga l' enterro del Carnestoltas.

Trobant, el dimecres de aquesta senmana, tanca das las portas de la Universitat, ab motiu del bateig del fill de D. Carlos, els estudiants madrileys van dedicar el dia á victorejar á la República y á cantar la Marsellesa pels carrers de la capital.

Ja que hi ha qui 's obliga á fer festa á pesar seu, consti qu' en la assignatura de Dret polítich, l' opinió pública 'ls hi concedeix per unanimitat la nota de *sobresalients*.

M' ha fet gracia alló que deya un telegrama.

«Se ha ido á la farmacia mas próxima á comprar un *pesa-bebes*».

¡Quartos mes mal gastats!

Perque millor de lo que pugui indicarlo cap aparato, ho saben els contribuyents lo que pesan certs *bebes*.

Una curiositat del pressupost de Gracia y Justicia.

Mentres els jutjes, tribunals y magistrats de totas categorías percibeixen sols una cantitat que equival al hu per cent del pressupost general; els bisbes, capítols catedrals y rectors arriban ab una suma equivalent al cinch per cent.

Es á dir: Espanya gasta un hu per cent per la Justicia, y un cinch per cent per la injusticia.

Apropòsit de un succés de fetxa recent, deya un metje:

—¿Qué importa que neixi un infant robust, en un país ahont tants ciutadans moren d' anemia!



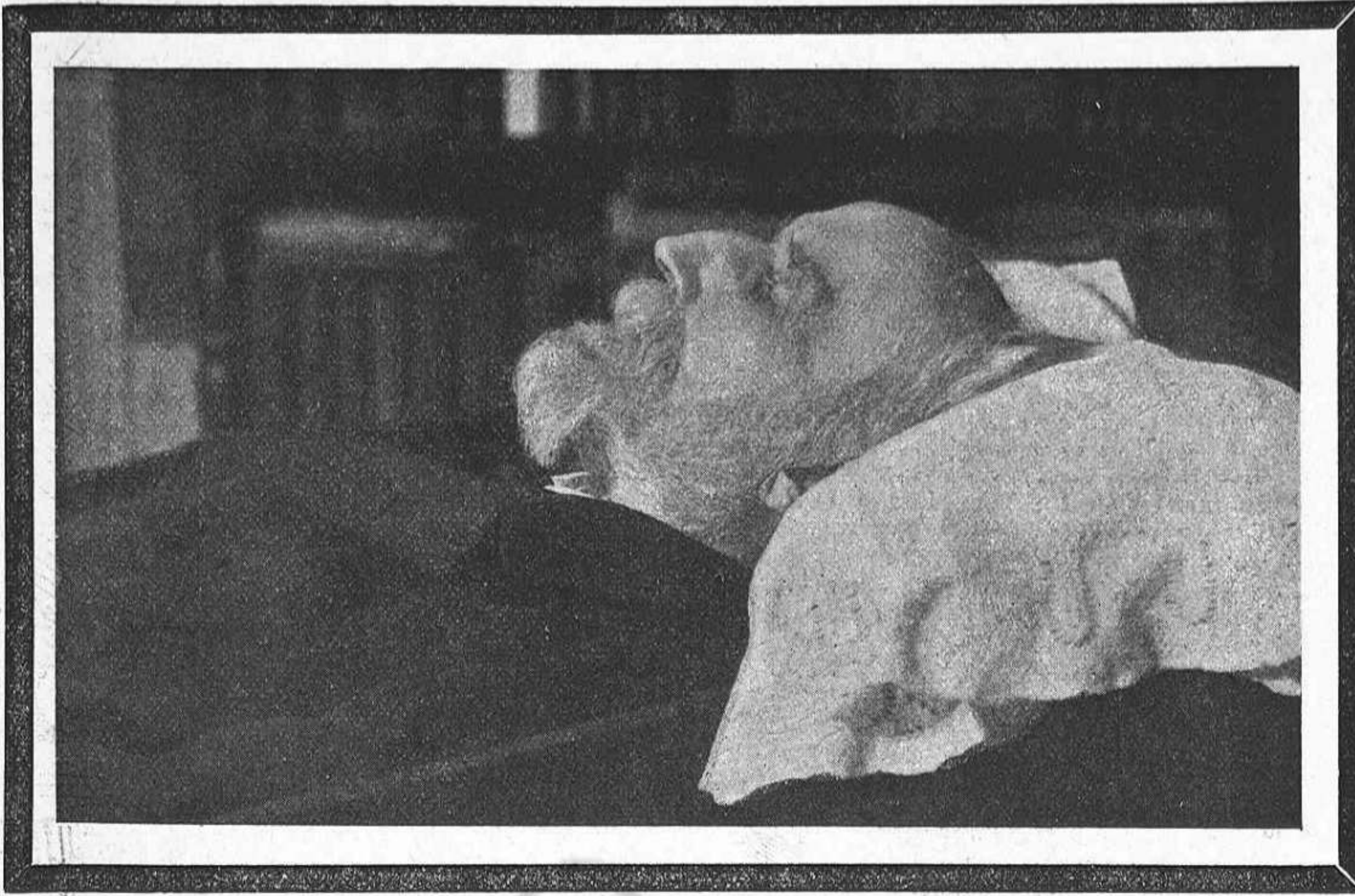
Per gitanos, á Sevilla, per gitanas, á Granada, per gitadas ben grossas á casa 'l senyor Sagasta.

Va dirme que si 'l votava ell ens regeneraría, ly avuy 's ha pujat el pa cinch céntims cada tres lliuras!

¿Deixas tos propis assumptos y te 'n vas á cuydá 'ls nostros? O dús molt malas ideas ó ets un verader patriota.

¡Ay mare, torneume á dur á batejar desseguida, que un polissón m' ha empaytat y m' ha romput el batisme!

L' últim retrato



D. Francisco Pi y Margall en son llit de mort.

Demána'm afecte, hermosa; demána'm la sanch, si vols; pero no 'm demanis quartos, que 'l govern me 'ls guarda tots.

A la casa de la vila no hi ha ví ni 's hi cou pa, y tothom busca ficars'hi. ¿Qué dimontri hi deuen dar?

¿No m' escrius perque no tens paper? Ves al Banch d' Espanya, que allí, segons sento dir, ne tenen á carretadas.

Ahir vaig treure la cédula, lo qual vol dir, si no m' erro, que tinc un paperot més y dugas pessetas menos.

Al fé 'l pressupost ¿per qué tantas partidas diversas? ¿Qué mes clá y senzill que dir: *Teca per las sangoneras?*

Per 'quell que no té vergonya —dihen—tot el mon es seu. No sé á fora lo que passa; aquí sospito qu' es cert.

Al hortet de la política hi ha naps, bledas y espinachs; pero sembla que 'ls que hi entran desseguida van pels naps.

Vaig comprá un bitlet, y avuy li perdut sense mirarme'l: si 'l trobeu y no ha tret res, no us molesteu á tornarme'l.

Els galans tiran fletoras, els pescadors tiran l' art; aquí 'ls únichs que no tiran son els cigarros d' estanch.

Santo que fuiste higuera de cuyos higos comí... sota teu, quan cras arbre, iqué cops hi havia dormit!

Es tant lo que, sense culps, Deu m' ha tractat malament, que ja fa temps que barrino si 'm dono al dimoni ó qué.

El clero y 'ls militars son las dos rodas del carro, el govern el carreter, y 'l pobre poble es el matxo.

¿Qué dius? ¿Que vols fer fortuna y per xó te 'n vas á América? Dedicat á la política, y 'n farás molt mes depressa.

La Constitució es un llibre que 'ls polítichs l' han escrit; pero han fet tan mala lletra, que cap d' ells sab lo que diu.

Fa trenta anys qu' estich votant á gent que vol redimirme; fa trenta anys, y ara com ara ja casi no duch camisa.

Al convent de las Marietas hi ha entrat una monja nova: senyor pare confessor, ique sigui l' enhorabona!

L. WAT.



A un pobre que demana caritat pel carrer, li diu un transeunt:
—Fugl d' aquí: á un home sa y robust com vosté, es una vergonya ferli caritat.

El pobre tot revanxinantse:
—Potser sí que aquest senyor voldria que per cinch malehits céntims tingués una cama de fasta.

Un individno torna de Lourdes y conta 'l seu viatge ple d' entussiasme.
—¿Y lo dels miracles? ¿Qué tal?—li pregunta un curiós.

—Ne vaig presenciar un.
—Ah, sí? Conta'ns, conta'ns com va ser.
—Molt senzill, pero prodigiós: figureuvs que á mi, á mi en persona, van donarme entenent de beu re aygua per primera vegada á la vida!

Quinze anys fá que D. Joaquim es diputat pel mateix districte, y no 'l visita una sola vegada que no reunexi als seus electors y 'ls pronuncihí 'l mateix discurs.

Allí va anar á passar l' estiu l' any passat, y com es natural convocá als electors y 'ls espetà el discurs de sempre.

—¡Visca 'l nostre diputat!—clamá un, tant bon punt D. Joaquim hagué acabat la perorata.

—No—exclamá un altre.—Mes val dir:—¡Visca la memoria del nostre diputat qu' es eterna, indes- tructible!

Y afegia en veu baixa:—¡Cuidado que per rétenir quinze anys seguits un mateix discurs, y pronun- ciarlo sense una falta, 's necessita tenirne de me- moria!

Un borratxo que camina en direcció contraria á un senyor, l' embesteix ab molta violencia.

—¡Ehl!—cria aquest—¿que no hi veyéu?

—Mes que vosté hi veig—respón el mona.—Vosté ho veu senzill y jo doble.

—Y donchs perque no aneu ab mes cuydado?

—Perque al primer cop d' ull, me figurava que vosté no era un sino dos, y volia passar per entre mitj.

Entre propietaris:

—Deu lo guard' Sr. Benet.
—Y á vosté també, Sr. Tomás.
—Venía á veure si volia llogarme la seva torre del Patxet, ey, sempre que no hi tingui cap incon- venient.

Sortint del bateig



—¡Je, je!... Vingan naixements. ¡Algo s' hi llepa!

—No n'hi tinc cap, cap en absolut: no li imposo sino una condició.
—Digui, D. Benet.
—Jo m' reservo la quadra: la quadra la vull per mi.



SOLUCIONS

A LO INSERTAT EN LO ÚLTIM NÚMERO

- 1.ª XARADA.—Plan-xa-do-ra.
- 2.ª ANAGRAMA.—Cau—Cua.
- 3.ª CONVERSA.—Lola.
- 4.ª GEROGLIFICH.—Asturias.

Han endevinat totes ó part de las solucions del número passat els caballers: Costaseca, José Escriv, S. Barba, Celestino Serres, Vera, Miserachs, M. Sanmartí, El noy de las mostas, J. Puigvert, Lo noy Grand y A. Camp Hpá.



ENDEVINALLAS

XARADA

La Ramona es una nena,
de totes la mes hu dos,
que per mes que la supliqui
no puch lograr son amor.
Passejantse per la Rambla,
sempre es la que fa mes goig,
va vestida á la hu-tercera
que representa una tot.
No mes te un petit defecte:
el sé un poch doblada dos.

E. ZOLA B.

ANAGRAMA

Diumenje per esmorzar,
un tall de tot, me freija:
la paella va esquitjar,
fentme los total plorar
l'oli bullent que sortia.

LERROUISTA

TRENCA-CLOSCAS

CAMILA CEPA
GRANADA

Formar ab aquestas lletas ben combinadas lo nom de un setmanari catalá.

COSTA

TERS DE SÍLABAS

Primera ratlla vertical y horizontal: fruyta.—Segona: fotografia.—Tercera: animal en diminutiu.

ALBERTET DE VILAFRANCA

GEROGLIFICH COMPRIMIT

66

UN ANTI CLERICAL



CORRESPONDENCIA

Caballers: Joan Rocabert, Estavet de Vilanova, E. Gerubert, Joseph Escriv, Joan Massó Amillach, F. C., J. F. C., Inspirant á Frégoli, J. Massaguer, Lerroiusta, J. G. Maduixa, Noy de la Estació, Un anti clerical, Peret Agulló de la Taberna, J. Puigvert, y Seraff Fichs y Finit: Las sevas rahóns no 'ns han convenent prou.

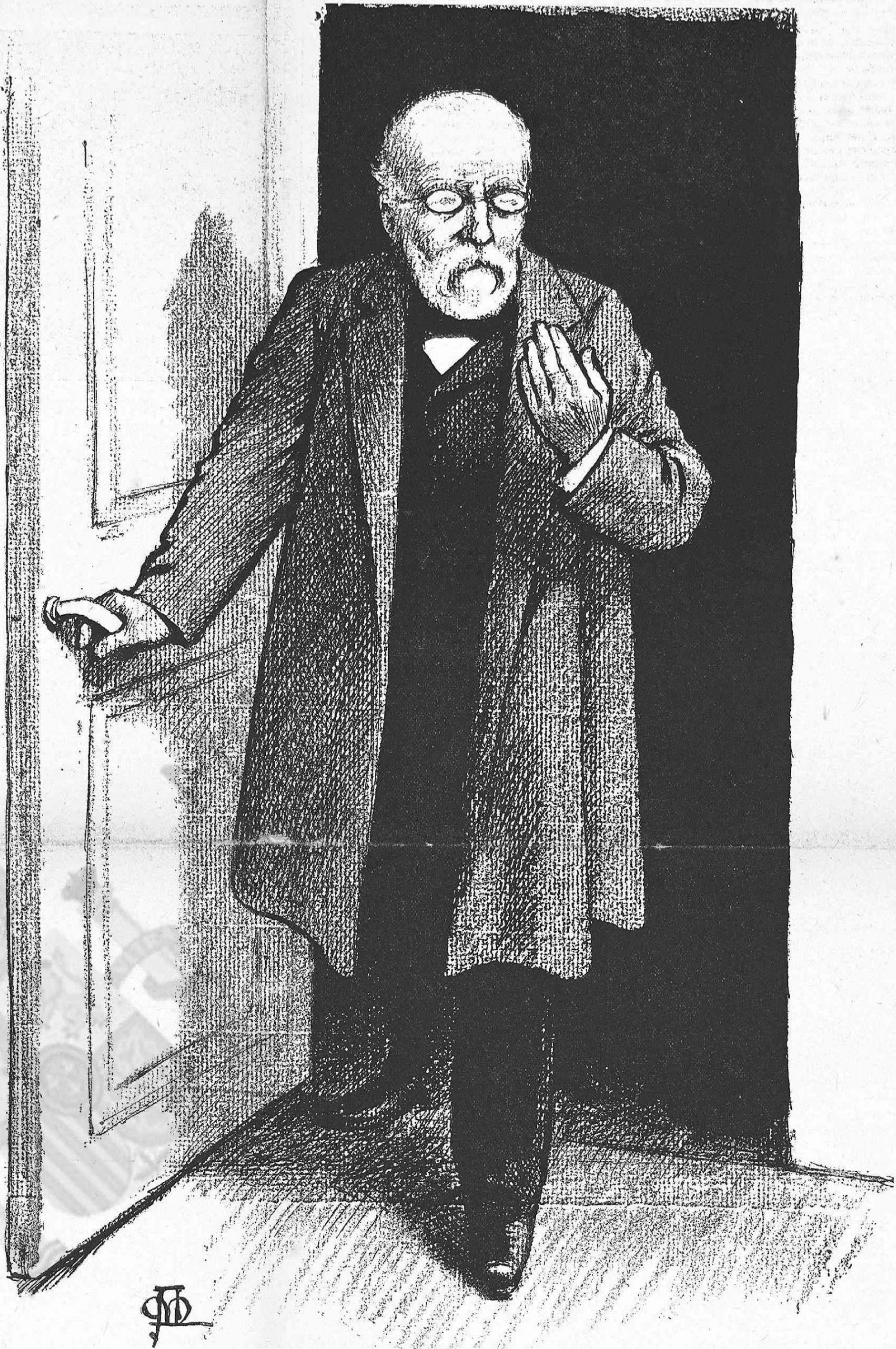
Caballers: Antoni Feliu, Consanguineu Calent, J. Bosch y Romaguera, Un company de la goma. Es sufficient.

Caballer: J. Costaseca: ¡Ditxós *Marcelino!* Quin día será que treuran aquest sant del calendari? Sembla que van inventarlo pera solució de logogrifos numérics...—A. D.: Es boniqueta; per un' altra vegada tingui compte ab las assonancias.—J. Camps y Campanyá: No se-nyor, no pot anar.—Peig y Cunillera (Sabadell): Están ben teixits; anirá alguna pessa.—J. Tecla de Piano: Pero de piano desafinat.—J. T. (a) *Metamorfosis*: Muy requetebien.—L. Genis: Brau, home, brau.—J. Arrés: L' epigrama bueno; lo demés suspens.—F. Barba: Aquella de la nevada es la que més ens agrada.—Francés Saladrigas: *Y en aquí 'ls fuig referència, qu' ha no quet mon de disgustos, pasan casos tan estutos per matar la conciencia...* D' aixó se 'n diu *perorar* ab malicia.—Antoni Cantallops: Descuidi que á la que no li ha tocat el rebre, li tocará 'l torn, de segü.—Un veterano: A la escupidora.—Lo noy gran: Per enviar aquestas acudits tan poch graciosos, la veritat, ja es una mica massa gran.—Ricart A. Oriols: Els impossibles son coneguts; y dels refrants adobats no més se 'n poden aprofitar tres ó quatre.—F. Magriñá Soler: Si, ja es aixís, ja: pero, vaja, s' ha dir d' altre modo y més ben dit.—S. B. y M.: ¡Ah, murriet! es dir que las pantorrillas de las noyas macas? *Zdtiro!* L' altre vá bé.—Pere Vallespinós: Denotan una certa naturalitat en la forma; pero l' assumpto es vell y pobrement explicat.—Galipau: Al César lo qu' es del César: las cantarellas qu' envía fan riure més que las de l' Ego Sum; pero es per lo dolentas que son.—J. S.: Aixó, ben dibuixat, no estaria malament.—E. S. C.: El *quadret* es modernista á tot serho. . y veliaquí.—Enrich D. y Mimó: Els seus epigramas tenen poch humor. Aném á dir que nosaltres som un xich *es-crafulosos...*—Alexandre Pérez: No farem res.—O. Morera y Font: Y ab vesté ben poca cosa.—Eudalt Sala: Sí, al Almanach ens diu!—Cin ko ka: N' hi han que tenen gracia.—Joseph Olibart: El *Sabi del calaix* diu: Que se 'ls untí ab petroli y yo ab oli asseguro que li despareixerán.

S. T.—No podém admetre de cap manera que l' artículo á que 's refereix contingui insults á cap agrupació, sino atachs justificats á alguns dels que abusan de la candidés del obrer.—Per altra part ni 'la *meetings* de controversia, ni las polémicas á que 'ns invita, condu-heixen á res mes que á quedarse cada hu ab la seva opinió com avants de comensar. Aixó li demostrará que necessitem el temps y l' espay pera cosas mes prácticas y de major interés.

Imprempta de LA CAMPANA y LA ESQUELLA, carrer del Olm, número 8.
Tinta Ch. Lorilleux y C.ª

La despedida de 'n Pi y Margall



—Passinho bé, y sobre tot no confonguin *federalisme* ab *catalanisme*.

Dibuix de Ape'les Mestres.

¡ATENCIÓ! Dijous que vé, 12 de Desembre, SORTIRÁ

Almanach de La Campana de Gracia

PERA 1902

¡EL MES POPULAR DELS ALMANACHS POLÍTICHS QUE 'S PUBLICAN A ESPANYA!

Un tomo d' unas 200 páginas ab una cuberta en colors

Innumerables dibuixos, deguts als primers caricaturistas de la terra. Treballs en prosa y en vers, alusius als aconteixements que durant l' any han ocupat l' atenció pública

Sortirá dijous que vé * Preu: DOS rals * Dijous que vé sortirá